

svet sam izbere način rešitve, ki se mu bo dzel najprimernejši.

Šlezija. — Belgija povabljena
PARIZ, 6. Dopisni urad Havas poroča, da je komisija strokovnjakov, ki ji je zaupljena naloga proučitev vprašanj razdelitve Gornje Šlezije, v glavnem že končala svoje delo. Ker se je pri razpravi o pravih pokazalo, da je nemogoče priti do enotnega sklepa glede razlage izidov ljudskega glasovanja, je komisija sklepala, da bo poslala vrhovnemu svetu samsko poročilo, v katerem se bodo omenili vsi možni načini rešitve, naj vrhovni

MALE VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Kongres jugoslovenskih novinarjev. Tukajšnji novinarji so osnovali odbor za pripravo novinarskega kongresa. Predsednik Kisić in župan Tartaglia bosta sestavila tudi odbor meščanov v to svrhu. Split se pripravlja, da dostojno sprejme zastopnike jugoslovenskega tiska. Razen Splita in okolice bodo posejili novinarji tudi mesta Jelšo, Hvar in Vis na otokih.

Nacionalni blok. Belgrajski radikalski »Balkan« je pisal nedavno, da se je med radikali pojavila struja, ki želi, naj bi Stojan Protić zopet prišel v parlament ter eventualno vstopil v vlado. »Demokrati so pripravili odprti Protiću vrata, se znajm pomiriti ter bi celo dovolili, da postane Protić v novem nacionalnem bloku minister notranjih zadev. Protić ima sedaj priliko izbirati, ali postane najpopularnejša jugoslovenska oseba, ali pa da bo politično izgubljen.« — »Balkan« apelira na Protića, naj pozabi težke žalitve s strani demokratov, Zagrebška »Riječ« piše, da »Balkanove« trditve niso resnične, a da so demokrati načelno na nacionalni blok. Tak blok bi bil danes potrebnejši, nego kdaj koli. Tak blok zahteva ne le obči nacionalni interes, nego tudi interes meščanskih strank in meščanskih slojev pa tudi delavstva. Tudi delavstvo bi moralo za nekaj časa pozabiti svojo internacionalnost ter stopiti v nacionalni blok proti komunistom boljšeševikom. Za demokrate je bila in je država vedno in vselej nad stranko. S tega stališča bi demokrate pozdravili tudi Protića, ako bi hotel sodelovati. Pa ne samo g. Protića, nego tudi zemljoradnike, katoličane in zajedničarje ter celo Radićevce, ako bi hotel stopiti s svojega meseca na to zemljo. Demokrati bi želeli, da se strnejo vse stranke v močan nacionalni blok proti komunistom in drugim subverzivnim, državi sovražnim elementom. »Mi bi torej« — piše »Riječ« — »ako je tak nacionalni blok mogoč, složno delo najnesebičneje in z vso silo podpirali«.

Povišanje plač orožnikom. Na predlog ministra notranjih del Svetozarja Pribićevića je ministrski svet sklenil povišanje plač orožnikom. Orožniški redovi dobi po 600 dinarjev temeljne plače. Tudi rodbinske doklade se znatno zvišajo.

Mariborsko gledališče. Ministrstvo prosvete je prevzelo mariborsko narodno gledališče v državno režijo in določilo 50.000 dinarjev podpore. Osebe bo sprejeto v državno službo.

Glasiło jugoslovenskih novinarjev. Izšla je prva številka glasila Udruženja jugoslovenskih novinarjev, nadalje poročilo o kongresu v Sarajevu in o delovanju osrednje uprave ter beležke.

Srbska siročad v Ljubljani. V Ljubljano je v soboto dospelo 21 vojnihi sirot, dečkov in deklic, iz Beograda. Te sirote so iz Makedonije iz okolice Kavadarja. Včeraj so jih osledili vse zanimivosti mesta. Pod vodstvom g. Cvete Karančevića in učitelja Todorja Dubrovića so posetili tudi javno telovadbo župe Ljubljana I. Po telovadbi pa veselic, kjer so jih prav lepo in iskreno postregli. Pred kraljevim pokrajinskim namestnikom g. Ivanom Hribarjem je deca prav lepo zapela srbske pesmi o junaštvu Srbije in pesem kralja Petra. G. namestnik je deca prav lepo pogostil. Deca je sama želela videti Slovence in Ljubljano. Nastanjeni so bili v gluhonemici.

Izvozna carina znižana za živino. Minister poljedelstva g. Ivan Pucelj je z ozirom na grozečo sušo in pomanjkanje krme predlagal finančnemu ministru znižanje izvozne carine za živino. V finančnem ministertvu je bil na to izdelan načrt zakona, ki bo predložen zakonodajnemu odboru v razpravo. Znižanje carine bo v celem obsegu sprejeto. Za živino nad 400 kg se plača 150 dinarjev, za plemenske prašiče teže do 120 kg 80 dinarjev. Prašiči v zaklanem stanju so carine popolnoma prosti. Izvoz klavnih konj je svoboden. Izvoz moke je prost.

V slovenski družini slovenski jezik!!

Nekaj zgodovine idrijskega rudnika

Rudnik je potreboval zunanje delavce za dovoz in izvoz rude, žgalnica je vsaki dan več sežnjav drve požgala. Vse to so ljudje iz okolice preskrbovali in mladi fantje so največje izdali. Sedaj so pa usli iz strahu pred vojaško suknjo in rudnik radi tega trpi.

Značilno je pismo Schärffenbergovo, ki ga je pisal grofju Saurau v Gradec. V njem prosi Ekcelenco pomoči, ko mu je vse razmere opisal. 56 novincev — ste mi ukazali, naj nalovim v idrijskem okraju. Res sem šel štirikrat na lov ponoči. Imel sem s seboj 90, 70, 60 in 30 ljudi, zraven še čuvaje. A kaj smo dosegli? Res sem dobil 23 fantov, katere sem v Postojno poslal, a od teh je bilo le 11 potrjenih. In radi 11 vojakov je bilo toliko stroškov, več ljudi smrtno ranjenih in vsi fantje na okrog so daleč stran pobegnili. Da bom torej zadostil dolžnosti in vam dal 56 novincev, naj vam sedaj pošljem 45 rudarjev? Najboljše moči naj odtegnem rudniku? Stem zmanjšam gotovo 1600 centov na produkciji srebra, ki je vredno 245.000 gld. Je li ta izguba za državo

Gospodarski položaj tirolskih Nemcev

Iz govorov nemških poslancev v rimskem parlamentu izhaja prav jasna in zaokrožena slika gospodarskega položaja južnega Tirolskega. Dežela je bila pred vojno precej imovita, kmetje so bili tedni, tujski promet je bil zelo razvit, trgovina je bila dobičkonosna. Saj je spadalo južno Tirolsko v prejšnji državi med aktivne dežele. Od celotnega vnskega pridelka so izvažali 1/3 v sedanjo Nemško Avstrijo in prejemali zato 6 milijonov kron v vrednosti mirne dobe. Sedaj so pridelali 200 do 300 tisoč kvintalov. Od tega je šlo 80% v Avstrijo in 20% v Nemčijo. Sadje je bilo prvovrstno in je donášalo deželi na leto 9 do 12 milijonov. Les se je izvažal izključno v Italijo in je donášal 10 milijonov na leto. Glede obrtnih izdelkov, ki so tvorili specialiteto dežele, so prodajali tirolski Nemci izdelkov mizarske rezbarije za 1 milijon kron. Središče te obrti je bil Gröden. Lepilo iz dreves, ki so ga pridelali za 300 vagonov, se je izvažalo v Italijo. Vse ostalo izvozno blago se je prodajalo Avstriji in Nemčiji.

Posebne važnosti je bil tujski promet. V gostilničarski obrti je bilo naloženih več kakor 190 milijonov kron. Na Južno Tirolsko je prihajalo vsako leto pol milijona tujcev. Deželi je nosil tujski promet 15 do 20 milijonov letnega dobička. 90% gostov je prihajalo iz Avstrije in Nemčije. Ker so ti tujci spadali po večini k srednjemu sloju, so stanovali v velikem številu pri malih ljudeh in obljudovali najbolj male stranske doline.

V večjih mestih, posebno v starem gospodarskem središču Bocnu je trgovina cvetela in je bila solidna. Njena moč je koreninila v dejstvu, da so bili kmetje Južnega Tirolskega trdni gospodarji. Pod zaščito posebnih postav, ki jih je Avstrija izdala za Tirolsko, so kmetje ne prestanto boljšali svoje kmetije. Prebivalstvo je živel v precejšnjem blagostanju. V posojilnicah je bila naložena svota 130 milijonov kron. Več kakor 100 rafajzenovk je preprežalo deželo. Prebivalstvo je posedovalo več kakor 100 milijonov avstrijskih državnih papirjev, 236 milijonov vojnih posojil in 210 milijonov drugih avstrijskih vrednostnih papirjev.

Vse gospodarsko življenje dežele se je radi svetovne vojne in mirovni pogodbe korenito spremenilo. Novim pokrajinam se je namreč zgodila velika krivica. Za Alzacijo in Lotarinsko določila versailleska mirovna pogodba prehodno dobo, v kateri velja za deželo svobodni izvoz brez carine. Ker se enaka olajšava za nove pokrajine Italije ni sklenila, je ves izvoz iz Južnega Tirolskega uničen. To je imelo posebno hude posledice za tirolske vinogradnike. Rav-

no tako težka kriza vlada v trgovini s tkanino. Potujoči tuji trgovci izpodrivajo domačo obrt, ki se bliža svojemu polomu. Tujski promet »ropada«. Vzroki ti v velikih valutnih razlikah ter v težavah, s katerimi je združeno potovanje iz inozemstva v Italijo. Več kakor 70% prejšnjih obiskovalcev Južnega Tirolskega ne prihaja več v deželo. Veliki hoteli, katere obiskuje danes italijansko občinstvo, so odprti k večjemu 2 meseca na leto. Neštevilne male gostilne, ki so raztresene po deželi, so iz večine brez gostov. To je tudi eden glavnih vzrokov, da je zastala trgovina. Kajti trgovina se je znatno naslanjala na tujski promet.

Vse te težkoče je še poostrela izmenjava denarja. Krone so se sicer izmenjale v lire po ključu 60%, toda življenjske potrebe so takoj po izmenjavi stale v lirah toliko kolikor prej v kronah. Na tisoče ljudi, ki posedujejo državne papirje in avstrijska vojna posojila, ne prejemajo od teh vrednostnih papirjev niti vinarja. Prebivalstvo Južnega Tirolskega je izgubilo vsled tega v zadnjih dveh letih približno 28 milijonov dohodkov. Iz vseh teh razlogov je gospodarska kriza na Tirolskem zelo resna.

Nemci so mnenja, da mora italijanska vlada pomagati Tirolcem z vsemi sredstvi iz gospodarske krize. V Rimu zahtevajo od vlade, naj prav odločno in hitro odstrani vse težkoče, ki ovirajo izvoz blaga iz dežele. Italija naj sklene posebne trgovske pogodbe z Avstrijo in Nemčijo, naj zmanjša tirolskim Nemcem prevozne stroške, naj pospešuje tujski promet in odstrani zato vse ovire pri izdajanju potnih listov. Posebno važno je vprašanje avstrijskih vojnih posojil. Nemci trdijo, da se vojna posojila na Tirolskem ne nahajajo v rokah velikih kapitalistov, temveč v ogromni večini v rokah širokih ljudskih plasti. Kajti na Tirolskem je bilo avstrijsko vojno posojilo pravo ljudsko posojilo. Tudi najmanjši ljudje so naložili svoje prihranke v vojna posojila. V tem da se razlikuje Tirolsko od vseh drugih dežel. Če pomislimo, da je 250.000 ljudi podpisalo 326 milijonov vojne posojila, vidimo, da je v teh posojilih zajet velik del narodnega bogastva tirolskih Nemcev. Tirolci trdijo, da bi razveljavljenje teh posojil pomenilo strašen udarec za gospodarsko življenje cele dežele. To bi pomenjalo polom njihove gospodarske moči in zato zahtevajo od Italije, da ta posojila prizna in izplača ljudstvu vrednost, ki je v njih zapopadana.

To je približna slika gospodarskega položaja tirolskih Nemcev, kakor so jo razvili njihovi poslanci v rimskem parlamentu.

II. In III. Internacionala

IV. (Konec.)

Zalibog ni mogoče v nekaterih člankih temeljito razpravljati o tako važnem vprašanju, kakor je vprašanje o politiki obeh internacional, ki razburja danes ves svet. Sicer pa to tudi ne more biti naloga političnega dnevnika, ki mora v kratkih potezih obveščati svoje čitatele o vseh tekočih vprašanjih. Hitimo torej k zaključku.

V zadnjem članku sem trdil in mislim tudi dokazal, kolikor je to sploh na kratko mogoče storiti, da je politika, ki priporoča politično revolucijo, predno je izvršena gospodarska revolucija, v direktnem nasprotju z osnovo marxizma, t. j. z zgodovinskim materializmom.

Ker reformisti, in v prvi vrsti njih teoretični vodja, Kautsky, trdijo, da so jo ruski boljševiki s svojo politično revolucijo zavozili, češ da na Ruskem razmere niso bile za to dozorele, izgleda na prvi pogled, da jaz v tem oziru soglašam z reformisti, kar pa niti najmanj ne odgovarja resnici. Politčna revolucija nastaja v zgodovini vedno tedaj, kadar obstoječi politični sestav ni več zmožen vzdrževati normalnega življenja; revolucija pomeni polom dotičnega sestava, njegovo naravno smrt. Revolucija torej ni odvisna od gotovih voditeljev in strank in je smešno delati kogarsibodi zanjo odgovornega. Vsled tega je tudi ruska po-

litična revolucija izbruhnila, kadar je zanjo prišel zgodovinski trenutek, nič prej in nič pozneje.

Težka gospodarska kriza, v kateri se nahaja Rusija po politični revoluciji, ni posledica revolucije. Kriza je nastala zato, ker se je kapitalistični gospodarski ustroj zrušil, še predno so se začeli polagati temelji novega skupnega ali komunističnega gospodarstva. V Rusiji sedaj nimamo nikakega organiziranega gospodarstva, ne kapitalističnega in ne komunističnega.

Namen pričujočih člankov mi ne dovoljuje baviti se obširneje z vprašanjem ruske revolucije same; upam da bom imel še priliko govoriti špejčno tudi o tem vprašanju. Ruske revolucije pa ne smemo slepo posnemati, a še manj slepo prezirati, marveč je naša dolžnost, da jo temeljito proučujemo ter da posnemamo iz nje to, kar je posnemanja vredno in da skušamo popraviti ono, kar so ruski boljševiki vsled pomanjkanja zgodovinskih primerov pogršili.

Ruski revoluciji se mora ves svet zahvaliti za dva zgodovinska dokaza neprecenljive važnosti. Ona je predvsem praktično potrdila Marxovo teorijo, da je ni sile na svetu, ki bi mogla preprečiti prirodni razpad kapitalističnega gospodarskega ustroja ter da so vsa prizadevanja za ohranitev kapitalizma brezvspešna in človeštvu škodljiva, ker le povečujejo itak neznosne muke prehoda

iz individualističnega v skupno gospodarstvo.

Drguč nam dokazuje ruska revolucija, da politična revolucija sama na sebi človeštva nikakor ne more dovesti do cilja. Ona je le negativni del cele naloge in v tem manjši meri neobhodno potrebna, v čim večji meri bo izpolnjen drugi in mnogo važnejši, pozitivni del te naloge, t. j. gospodarska revolucija, ki pomeni vzpostavitev narodnega gospodarstva na popolnoma novih načelih. Ta načela bodo spravila zgodovinski razvoj v novo strujo, ki nas privede direktno k skupnemu gospodarstvu.

Čim prej prične in čim hitreje se bo razvijala gospodarska revolucija, tem manj žrtve in muk bo zahtevala politična revolucija. Tukaj se samo po sebi postavlja vprašanje: Bi-li pravčasno in dovoljno razvita gospodarska revolucija mogla človeštvo obvarovati nasilne politične revolucije? V teoriji, da! V praktičnem pogledu pa sem pesimist.

Ako le površno pogledamo na silno svetovno gospodarsko krizo, na grozne predsmrtne kriče, v katerih se zvija kapitalizem, moramo žalibog priti do zaključka, da pride prej do občega poloma stare stavbe nego bo tudi deloma dozdano novo poslopje. Zato bo moral ves svet v večji ali manjši meri prenesti muke, ki jih sedaj prenaša sovjetska Rusija. To pa nas seveda ne sme plašiti in odvajati od izvrševanja pozitivnega dela zgodovinske naloge, ki pomeni prehod iz starega v novo gospodarstvo. Prej ali slej, t. j. pred politično revolucijo ali po politični revoluciji bo vendarle neobhodno potrebno izvršiti tudi gospodarsko revolucijo. Torej čim prej, tem bolje!

Kratkovidni voditelji pokojne socialne demokracije pretakajo grenke solze nad razpadom delavskega edinstva. Oni ne morejo razumeti, da sedaj ne gre več za to, da bi se delavstvu od danes do jutri zagotovil borni obstanek. Danes stoji vesoljni proletarijat (t. j. v prvi vrsti industrijsko delavstvo, kateremu so se po vojni pridružile milionske kmetijske množice) pred korenito obnovo človeške družbe. Proletariat se v masah vedno bolj odvrta od druge internacionale, ker sluti, da njen vsakdanji program ne odgovarja več zgodovinskim razmeram sedanjega časa, a na drugi strani vidimo, da se kristalizacija okoli moskovske internacionale vrši silno počasno in mučno, ker je tudi tretja internacionala pokazala, da je sposobna rešiti le manj važni del vsega problema, t. j. konečno uničenje kapitalizma potom politične revolucije, ni mu pa še pojasnila tega, kar je najvažnejše, t. j. kako naj se realizira komunizem potom gospodarske revolucije.

Radi tega ogromna večina svetovnega proletariata koleba med II. in III. internacionalo, ter išče nova pota, nove načine rešitve težke zgodovinske naloge.

Kriza proletarskega gibanja ni torej nič hudega in nevarnega, marveč dokazuje le njegovo življensko silo in moč, dokazuje da so proletarske množice začele misliti ter da ne sledijo več slepo raznim voditeljem. Frakcioniranje (cep-ljenje) delavskih organizacij je le koristno, ker se smisel osvoboja težkih verzig strankarskih disciplin, zastarelih predsodkov, oboževanja starih malikov, t. j. strankarskih diktatorjev, cepljenje uničuje krivične privilegije raznih tirančkov delavskega gibanja, ki mislijo da smejo le oni reševati zgodovinske probleme proletariata, ker imajo toliko in toliko let strankino izkaznico v svojih žepih in so se vedno ponižno valjali po tleh pred strankinimi papeži.

Proletariat izvršuje v današnjih dneh svojo najtežavnejšo revolucijo, t. j. duševno revolucijo. Ko to izvrši, ko postane duševno svoboden in polnoleten, ko se ne bo več tresel pred avtoriteto svojih tajnikov, marveč se bodo tajniki tresli pred njim, potem mu ne bo več težko obračunati tudi s svojim prirodnim sovražnikom, kapitalizmom.

Svobodna pot misli! Vsak naj ima pravico svobodno izražati svoje mnenje. Proč s kitajskim zidom okoli proletarskega gibanja! Proletarske množice naj same presojajo in rešujejo svojo usodo! Odkrite se! Kajti po široki cesti svetovne zgodovine se približuje njegovo veličanstvo, svetovni proletarijat!

Gama, (D. Godina.)

Slovanska politika

V Srednji Evropi je bilo v predvojni nem času slavofilstvo ali tako zvan panskavizem nekako strašilo za nemške in madžarske vladne kroge. »Panskavizem« to je bila grozna beseda. Pred očmi avstrijskega ministra je vstajal grozeči ruski kolos. Slavofilsko gibanje, ki je zasledovalo v veliko večji meri kulturna nego pa politična stremeljenja, so zamenjaval s panrusizmom, ki so si ga bili sami ustvarili.

Vojna, ki se je vojevala za vse drugačne ideje je napravila konec tej bajki. Rhsija je bila poražena in vsersko strašilo je moralo stopiti v ozadje. Ali rad tega ne smemo misliti, da je tudi slovanska ideja mrtva. Panskavizem v smislu slovanskih filozofov, zgodovinarjev in politikov, kakor ga razume tudi veliki duh predsednika čehoslovaške republike, Masaryk, ne more umreti. Češki realisti z Masarykom na čelu so bili sicer nasprotni ali vsaj zelo kritični napram panskavizmu, vendar so se vsikdar uveljavljali kot slovanski politiki!

»Prager Presse« je objavila te dni za nemim tozadeven članek, kjer ugotavlja, da se tudi sedanji češki vnani politiki očitajo, da ni slovansko, temveč izključno zapadno evropsko usmerjena. To očitajo pa ne izpodbijajo ba je izjave vodilnih politikov, ampak tudi dejstva. Tako je Masaryk zaključil svoj svojačasni nagovor slovaškim legionarjem v Sibiriji z vzklikom: Mi smo in ostanemo rusofili!

Istotako je rekel dr. Beneš, sedanji češki minister za vnane stvari, v nedavnem razgovoru s poljskim pisateljem Kurnatovskijem: »Povejte doma, da smo pri nas res rusofili. Ali nad slavofilstvom je za nas slavofilstvo. In to slavofilstvo nam pravi, da so nam Poljaki zamašeno pisno, jezikovno, kulturno in etnično najbližji med vsemi Slovani.«

Isto razlago slovanske politike je postal tudi Masaryk za časa revolucije v inozemstvu, ko je označeval temeljne črte, bodoče čehoslovaške politike. Isto misel je ponovil v svojem ekspezoju v poslanski zbornici tudi češki minister za vnane stvari. Češka politika gre za tem, da se slovanski narodi združijo v skupino držav, katerim bi stala na čelu obnovljena Rusija.

Nedavno je tudi praški dopisnik odličnega nemškega lista »Kölnische Zeitung« ugotovil, da se poljsko-češke razmere zboljšajo. Zmagala je da dosledna politika češkega ministra za vnane stvari, ki gre z tem, da se čim več slovanskih držav združi v idealno enoto, »ki bo na koncu konca stala na čelu bodočega, a akoiu zmožna Rusija«.

Slovanski filozofi in politiki so — tako naglašajo »Prager Presse« — sprejeli slovansko idejo, v kolikor ni napačna proti drugim narodom in ne izključuje v svojih ciljih odnošaje z drugimi ple-meni. Stremeti je treba le za uveljavljanjem velikih idealov človekoljubja in demokracije. Slavofilstvo živi zato od isti misli, ki bi morala biti misel Zveze narodov.

Mala ententa služi novemu redu in ohranitvi miru. Predno se doseže združitev vseh narodov, mora prej priti do združitve manjših skupin, ki spadajo skupaj. Če se po mali ententi posreči združitev vseh slovanskih držav, in sicer ne radi imperialističnih ciljev, ampak v kulturne in gospodarske namene, potem bo storien velik korak proti novi Evropi. Če je res, da imajo Slovani izvršiti velike delo preporoda v Evropi, potem je slovanska politika na pravi poti!

Tako piše »Prager Presse«.

Domače vesti

Zbirka darov za istrske žrtve je dosegla lepo svoto 122.000 lir. Bratje! Komu se ne zaiskré oči ob pogledu na svoje delo? Ne priča pa ta svota samo o radodarnosti in o bratskem čustvu Jugoslovencev, ampak je tudi jaseen dokaz, da stojimo trdno in se ne strašimo viharjev, ki hrumijo okoli nas.

Kljub temu se ponovno obračamo do vas, bratje! Pomagajte nam, darujte z odprtimi rokami. Ne zabite naših krvnih bratrov Istranov!

Odsek za pomoč Istri.

Kulturen nastop tržaških fašistovskih fantalinov. Prejeli smo: Dan na dan se čita v »Edinosti« o nasilstvih, ki jih počenajajo fašisti napram mirnim Slovence. Človeku se zdi skoro neverjetno, da bi ljudje, ki se v enomer hvalijo s svojo 2000 letno kulturo, uganjali taka početja in se tako odurno vedli napram mirnemu drugojezičnemu narodu, s katerim so in bodo navezani živeti tudi v bodoče. Pred par dnevi pa sem bil sam priča nekemu takemu dogodku. Imel sem opravila na mestnem magistratu. Na hodniku je bilo vse polno ljudi, ki so mirno čakali, da se jim izplačajo njihovi mesečni dohodki. Vmes je bilo tudi pol-slovenskih mestnih učiteljev in učiteljic. Nekaj izmed teh se je naveličalo čakati v vrsti in uporabili so priliko, da so za malo časa posedli na neki zaboji. Razume se, da se je med njimi takoj razvil pogovor v slovensčini. Tam blizu pa stala dva fašistovska junaka naj-finejšega kova in sta z nametnimi očmi in ušesi gledala in poslušala strašni predegrešek, ki so ga bajž zakrivilji učitelji in učiteljice, govoreč v svojem materinem jeziku. Nisem si mislil, da ne bosta mogla prenesti silne boli, ki jima je razje-

sposobni zadostovati vojaški dolžnosti. Tudi v zadnji vojski je moralo okoli 400 rudarjev na vojsko; a ko so živo srebro potrebovali v vojaške namene, so jih oprostili, ker so tudi kot rudarji za vojno delali.

Ceste. Idrija je zelo odaljena od glavnih cest. Ker je pa promet vedno naraščal mislili so že pred 300 leti kako bi rudnik zvezali z ostalim svetom.

Leta 1669 so nameravali Idričani v zvezi s Cerkljani graditi novo cesto »čez hudo polje« v Gorico. A kranjska dežela na oblast je 19. novembra 1669 zapovedala predstojniku rudnika naj to prepreči ker bi taka zveza bila Kranjski v škodo.

Enako je nameraval oskrb. Lichtenheim v zvezi z nadlogarjem v Gorici napraviti čez že ne cesto vsaj pot čez hribe iz Idrije proti Sv. Križu v Gorico. A zopet je deželna oblast vrгла načrt, ko se je obrnila na dvorno kamoro na Dunaj naj to prepove, ker s tem bi se še bolj podpiralo tihotapstvo, ki ravno od te strani tako cvete.

V poročilu Lichtenheimovem z dne 21. aprila 1721. se zagotavlja, da je sedaj ed-

brezpomembna? Idrijski rudar, ki že tako tvega za državo svoje moči pri rudniku, naj sedaj še vojaštvu da zadnje moči? Koliko zaslug so imeli ravno rudarji pri požaru leta 1803! Ko bi se ne bili tako žrtvovali, bi bil imel erar lahko brezmejno škodo. A ne bom tega bolj natanko opisoval; prosim le nasveta, kaj naj storim v tako zamotani stvari.

A vse to ni nič pomagalo. Le toliko so se vdali, da so sklenili sledeče: kadar se oglasi kak zunanji mladenič za vojsko, bo en rudar oproščen. Drugače pa naj Idrija da določeno število novincev. Zopet so pisali, da je to vendar krivično; rudar ki pri državnem rudniku dela, bi naj bil kaznovan radi onega, ki se je držiavi odtegnil? Vršile so se poizvedbe, kedo je kriv, da se toliko ljudi odteguje vojaški dolžnosti. Med tem je prišla nova vojska. Ker je bila sila, so vsakega, kterega so dobili vtaknili v vojaško suknjo.

Ko so Francozi zasedli Idrijo od 1809—1813 so oprostili rudarje vojaške službe. Po njih odhodu, so bili le deloma oproščeni, a s cesarskim dekretom 23. 8. 1828 se je rudarjem odvzela ta dobrota, ker je moral od tega časa vsaki za to

na cesta iz Idrije čez Dole proti Vrhniki. To cesto pa vzdržuje rudnik sam. Cesta pa je samo za male tovore s težo 6-7 centov in še ti se včasih prav težko premikajo. Za velike in težke tovore pa ni misliti. Privatniki je kaj ne rabijo, le rudnik po njej preskrbuje kar potrebuje ali kar izvažajo. Podložniki idrijskega gospodarstva pa morajo po zimi sneg kidati, da je mogoč promet. Kadar je pa huda zima ni varno potovati. Lichtenheimu se je pripetilo, da je moral na Vrhniki čakati dolgo časa, da mu je februarja 1731. naj manj kot 86 delavcev in kmetov prekopalo sneževje, da je zamogel z žitom v mesto.

Radi takih razmer se je že takrat gledalo kako dobiti ugodneje zvezo z glavnim cesto. Precej lepa steza je bila takrat po Zali čez Godovič v Logatec. Res je dobil Lichtenheim ukaz leta 1735 naj v zvezi z logaškim in planinskim oskrbnikom pregleda kako bi se steza razširila v široko cesto in naj o tem sporoči na Dunaj. Došel je 1737. dvorni komisar Kempf v Idrijo pogledat pot, preštudiral načrte in priporočal na Dunaj, da se napravi slozna cesta, po kateri bodo mogli tudi s težkimi vozovi promet olajšati.

SVE JUGOSLAVENSKE KNJIGE nabavlja najbrže i uz najkulantnije cene **LIBURNIA** Buchdr. Melantrich, Wien IX, Pramergerasse br. 6.) Stalno na skladištu: »Memoari Jakova Casanova« (Prvo jugosl. potpuno izdanje u svescima, na velikom kvart formatu, s mnogobrojnim ilustracijama slikara Fabija Fabbija). Cena pojedinom svesku 1 L. Pret-plata na dvadeset svezaka s dostavom 15 L. Rabidranath Tagore, »Nacionalizam«. Cena 5 L. M. Gorki, »Uspomena na Lava N. Tolstoj«. Cena 4 L. F. Potočnjak, »Rappalski ugovor«. Cena 8 L. F. Horvat Kiš, »Istarski puti«. Cena 5 L. — U svim gornjim cenama uračunata već i poštarina. Novac slati za-
jedno s narudžbom (najbolje u preporučeno-
nom pismu). 1339

PRODA SE iz proste roke hiša, 10 minut od-
daljena od postaje Sv. Peter na Krasu. V
hiši je dobro vpeljana gostilna. Pri hiši 2 kro-
glišči, krasen vrt, ter prostor za trgovino
lesa. Cena po dogovoru. Naslov pove uprav-
ništvo »Edinosti«. 1353

VINO, belo in črno, istrsko in kraški teran,
prodaja na drobno in debelo od 56 litrov
naprej, po najnižjih cenah R. Malalan, Op-
čine 386. 1356

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih
cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

URARSKI pomočnik išče boljšega mesta v
Trstu ali Gorici. C. M., Gorica, Piazza Ed-
mondo d'Amicis št. 9. 1374

KREPAK in pošten dečko za vsa dela v trgo-
vini se sprejme takoj kot dninar. Podlogar
& Petelin, St. Peter — Trst. 1375

RADI OPUSTITVE, se prodaja v Jugoslaviji
skoraj nova kavarnaška oprava z biljardi.
Pojasnila: Gartner, Postojna, predal 10. 1378

KROJACNICA Avgust Stular, ul. S. Francesco
D'Assisi št. 34, III. nad. je edina dobrotana
krojčnica v Trstu. 23

NAZNANJAM slavnemu občinstvu, da sem poleg
delavnice odprla tudi salona za izgovljene zim-
ske obleke in letne plašče ter raznovrstne ob-
leke. Priporočam se za obilen obisk. A. Mer-
molja Rieger, ulica Commerciale 3. 586

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih
cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

PRIPOROČA se dobroznana brivnica Josip
Jerman, Trst, ul. XXX. Ottobre 14. 137

UBIRALEC in popravljalec glasovirjev in har-
monijev. Petar Andrej, Trst, via Coroneo 1,
V. nad. 137

KLATO in srebrne krone plačam več kot drugi
kupci. Alberti Povh, vrtar, Mazzini 46 (v bližini
drvenega trga). 25

POZOR! Srebrne krone in zlato po najvišjih
cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, Via
Madonnina 10, I. 38

ORKESTRON, modern, v jako dobrem stanju,
je na prodaj. Naslov pri upravitelstvu. 1383
HIŠA v Divači, ob cesti s petimi prostori,
pripravna za obrt, se po nizki ceni prodaja
ali zamenja. Pojasnila v Divači št. 23. 1384

ABSOLVENTINJA meščanske šole z dobrim
spravevalom, zmožna slovenskega, nemškega
in deloma tudi italijanskega jezika, išče
primerne službe najraje na deželi. Ponudbe
pod »Absolventinja« pošto-ležeče Sezana. 1385

RADI družinskih razmer se prodaja hiša s 4 so-
bami, 2 kletmi, svinjakom, vrtom s sadnim
drevjem in obširno njivo ob državni cesti
in postaji v Sloveniji. Naslov: Jos. Huber,
Opatija. 1382

GOSPODIČNA z najboljšimi spravevali, zmo-
žna slovenske, italijanske, nemške, de-
lom čestine, večja strojepisja in knjigo-
vodstva ter drugih pisarniških del, išče
mesta pri večjem podjetju, najraje na de-
želi. Cenj. ponudbe pod »Praga« na uprav-
ništvo. 1386

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih
cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

TRGOVSKI POMOČNIK se takoj sprejme v
trgovino železnice, mešanim in manufaktur-
nim blagom. Fr. Repič v Ajdovščini. 1387

†
S potrim srcem naznanjam vsem sorod-
nikom, prijateljem in znancom žalostno vest,
da je ljubljena sestra
ANTONIJA PAKIŽ

mestna učiteljica v pokoji
danes, 6. t. m. v 65. letu svoje starosti ne-
nadoma preminula. Pogreb preblage pokoj-
nice se bo vršil v nedeljo, 7. t. m. ob 6.
uri zvečer iz hiše žalosti v Bazovici št. 10,
na domače pokopališče.
Žalujoča sestra Ivana.
Bazovica, 6. avg. 1921. 639

VELIKO SKLADIŠČE KLOBUKOV
dežnikov, belih in pisanih, žepnih
robcev, možkih nogavic itd.
R. CVENKEL, Trst, Corso V. E. III. šte. 24

IZJAVA.
Za dolgove, ki jih dela
moj sin Alojzij Hrib, nisem
plačnik. Ivan Hrib 637
posestnik v Podragi št. 53.

Specijaliteto pralnega mila
F. G. & E. Hauser
v Trstu
prodaja 638
miroditilnica PIRC v Idriji.

Kupujem
: srebrn denar :
po najvišjih cenah.
Urarna in zlatarna LORENZO MACOR
via Udine št. 26, Trst. 640

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Dejanska glavica in rezervni zalihi K. C. St. 225.000.000
Izvršuje kulturno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

Urarna in zlatarna
FRANCESCO BUDA
Trst, Via Scalinata št. 1
sprejema vsakovrstna popravila. — Cene vedno
najnižje. 41
Kupuje srebrne krone.
Pozor na naslov! Pozor na naslov!

Redilni prašek za živino
za konje, rogato živino ovce, in prašiče, se rabi
z n. j. najboljšim uspehom: ako živina ne more
jesti, slabo prebavlja, zboljuje pri kravah mleko
in je dobro varovalno sredstvo proti kuž. boleznim
Prašek proti kašlju za konje. Sigurno sredstvo
proti kašlju in pljučnemu kataru pri konjih.
Priporoča in razpošilja: 548
Lekarna v Vipavi

Dobroznano gostilno
„MARIA LONGA“
Rojan, Scala Santa

je prevzel podpisani ter se obvezuje,
da bo upošteval vsako željo gotovo ter
skrbel za dobro kuhinjo in pristna vina.
Udani

ANTON PRIMOŽIČ.

Insertirajte v „Edinosti“

Zobozdravniški ambulatorij
Dr. BILEK - STANKO PERHAVEC, dentist
Ilirska Bistrica, (gostilna pri Žeti)

Izvršujejo se vsa v to stroko spada-
joča dela po znižanih cenah. Sprejema
se vsak dan izvemši nedelje, pon-
deljke in praznike.

Tiskarna „Edinost“ v Trstu
izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno
Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

Velika zaloga in tovarna pohištva
A. JUG — Trst
Tovarna ulica sv. Martiri šte. 21
Zaloga ul. sv. Lucija 5 in ul. del Fabbri 10
Velika zaloga spalnih in jedilnih sob, kuhinjskega
pohištva kakor tudi drugih predmetov.
Delo solidno. Cene zmerno.

ALOJZIJOV
Trst, telefon šte. 3-29
Piazza Garibaldi 3 (pri lenu)

Največjo izbero daril za birmo
dobite samo v trgovini **Piazza**
Garibaldi št. 3, (prej Barriera)

KOŽE USNJE
ter vsi v čevljarstvo obrt
spadajoči predmeti
ulica Udine št. 49
(prej Belvedere)
Priporoča se **F. CINK**
(27)

Ljubljanska kreditna banka
Podružnica v Trstu.
Centrala v Ljubljani.
Podružnice:
Celje, Borovlje, Gorica, Saraj., Split, Trst, Maribor, Ptuj,
Belaška glavica K 50.000.000. Rezerva K 45.000.000
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče
posle. — Sprejema vloge v lirah na
hranilne knjižice proti 3% obrestovanju
na žiro-račune proti 3% obrestovanju
Za na odpoved vezane vloge plača obre-
sti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge
in daje v najem varnostne celice.
Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13

Kmetje in gospodarji!
Predno se odločite za nabavo go-
spodarskih strojev, povprašajte po naših
cenah!
S tem si prihranite
ogromnega denarja.

Imamo v Trstu, prosta luka, na
razpolago:
Mlatilnice: na paro, na bencin, na
„Goepel“, na roko. Motorji: na bencin,
razne vrste „Goepel“, tranzmisijske,
čistilnice za žito, pluge, kultivatorje,
brane, slamoreznice vseh vrst in ve-
likosti: na motor, na „Goepel“ in na
roko; sejalnike, razne vrste mlitov
za zdrob, separatorje za mleko, de-
clnalne tehtnice, sesalke, bruse,
milske kamne in druge gospodar-
ske potrebščine.

Československá Společnost
pro obchod s vyhledem - akc. spol. sídlo v Trstu
via S. Nicolo 4 - Telefon 36-89.

Kdor želi imeti krasno sliko po nizki
ceni, naj se obrne samo na
Fotografski zavod DAGUERRE
Corse Vittorio Emanuele št. 39
Razglednice od 10 lir naprej

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.
sprejema hranilne vloge
od L 1 dalje.
Navadne vloge obrestuje po
4 1/2 %
večje po dogovoru
Trgovcem otvarja tekoče čekovne ra-
čune. — Posoja hranilne pušice na dom.
— Rentni davek plačuje iz svojega.
Daje posojila
po najugodnejših pogojih na vknjižbe,
na osebno poroštvo, na
zastave vrednostnih listin.
Uradne ure vsak dan izvemši
nedelj in praznikov od 8 do 1.

Velescenjena gospa!
Dober nadomestek kave mora biti zdrav in okusen, mora vsebovati re-
dne snovi, mora dati lepo barvo kavi in mora biti po ceni. — Vsem
tem zahtevam odgovarja bolje nego vsak drugi izdelek:
FIGOVA KAVA „LEVANTE“
Prodaja se posvodi v zavojih po 250 gr. **Pozor na znamko.**
Prva tržaška tovarna figove kave „LEVA TE“
Loser & Luita, Via Caripison 10-12 — Trst

DREOSSI & C.
Trst — Piazza Oberdan 1 — Trst
Zaloga železnin in kuhinjskih potrebščin — Izbera
ročnih strojev za drobljenje mesa — Tehtnice, šape,
lopate, vile, škropilniki, krtače za konje in vole itd.
po zmernih cenah

Neprekosljiva
je pristnost in kakovost
„ZELENEGA MILA“
ZNAMKA
FENDERL
izdelanega iz oljčnega olja brez vsake
druge primesi.
Belina in mehko perila, ki je prano s
ZELENIM MILOM FENDERL, je izredna.
Prepričajte se!
A. Fenderl & C., Trst, Tovarna mila
Telefon št. 430 — Via del Ghirlandaio št. 1

JADRANSKA BANKA :
sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.
Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljub-
ljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo,
Split, Šibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.
Poslovalne zveze z vsemi večjimi kraji v tu- in inozemstvu